

OVERHEID MOET MEER PARTICIPEREN

Ten tijde van de kabinetsformatie regent het rapporten en manifesten. Ook denktank Public Space laat zich niet onbetuigd. Het manifest *Naar een intelligente en verbonden overheid* heeft een prangende boodschap: de overheid moet meer participeren. Maar daarvoor zal de overheid zich moeten aanpassen en zich flexibeler moeten opstellen. In de praktijk blijkt dat niet zo makkelijk te gaan.

DENKTANK - Voorzitter Steven de Waal van denktank Public Space, waarin onder meer informateur Herman Wijffels en Eerste Kamerlid Ed van Thijn zitten, vindt dat veel problemen om een oplossing schreeuwen. 'Maar, die oplossingen kunnen alleen tot stand komen door een beter samenspel van overheid en private partijen.' Als voorbeeld noemt De Waal het fileprobleem. 'Waarom wordt er zo weinig gebouwd aan wegen? Het is probleem is evident en de private sector wil aan een oplossing bijdragen, maar de overheid trekt zich dan terug en gaat het zelf proberen.' Zo is ook de nieuwe zorgwet, de WMO, een verkeerde keuze volgens De Waal. 'Er wordt een stukje uit de zorgsector gelicht en geprivatiseerd zonder dat de overheid om zich heen kijkt. De overheid zou meer betrokken moeten zijn en minder van binnenuit opereren.'

De Waal voelt zich gesteund door een breed maatschappelijk draagvlak voor de ideeën van de denktank. 'Het lijkt ook het juiste moment. De grote privatiseringsgolf is nu wel over. De overheid heeft door dat niet alles te privatiseren is. De vraag is nu: wat dan?' Het antwoord is, zegt De Waal, dat de overheid niet alles alleen moet willen doen. 'Dat betekent vooral een cultuuromslag binnen de overheid. Bestuurders moeten ook de ruimte krijgen om het spel met de private sector te spelen. Ze moeten de deals kunnen sluiten en zullen dus ook op deze eigenschap geselecteerd worden.'

Het manifest doet aanbevelingen voor structurele veranderingen. De Waal: 'We hebben kunnen zien dat deregulering, ofwel rationeel snijden in beleid, weinig succes heeft.' Zo zou beleidsadvies, naar Amerikaans voorbeeld, ook kunnen komen van allerlei private partijen zoals denktanks en politieke partijen. Op die manier kan de ambtelijke organisatie zich meer richten op implementatie. Ambtelijke managers met eindverantwoordelijkheid voor uitvoering zouden ook rechtstreeks ter verantwoording moeten kunnen worden geroepen en bij de inhuldiging van ieder nieuw kabinet zou 10 procent van het ambtelijk management om beleidsredenen gewisseld moeten kunnen worden. Dan ontstaat er een evaluatiemoment aan het begin van een nieuwe regeringsperiode. De Waal: 'Zo moeten we toe naar een intelligente en verbonden overheid.'

'DE OVERHEID MOET MINDER VAN BINNENUIT OPEREREN'

'WE HEBBEN KUNNEN ZIEN DAT DEREGULERING WEINIG SUCCES HEEFT'

De cultuuromslag die De Waal graag zou willen bereiken, blijkt in praktijk lastig te bewerkstelligen. Zo heeft de overheid vaak moeite om op korte termijn aanpassingen te doen. In het rapport *Rijk in beweging* dat adviesbureau Rijksadvies in opdracht van de Interdepartementale Contactvergadering Personeel Rijk (ICPR) heeft gepubliceerd, wordt bekeken hoe de overheid op korte termijn efficiënter interdepartementaal kan werken. Organisatieadviseur en medeopsteller van het rapport Marc van der Varst legt uit waarom. 'De aanlooptijd voor het opzetten van een interdepartementale organisatie bleek vijf tot acht maanden te zijn. We hebben het dan over een kleine beleidsorganisatie van dertig tot vijftig man. Uit ons rapport blijkt dat het idealiter in zes weken zou moeten gebeuren, maar dat is misschien erg snel. Maar acht tot tien weken moet zeker kunnen.'

Tijdwinst

De conclusie van *Rijk in beweging* is volgens Van der Varst kort samen te vatten: bereid je goed voor. 'Het klinkt voor de hand liggend, maar er kan echt tijdswinst worden geboekt. Grote departementen zijn

ook niet gewend om snel een nieuwe organisatie op te zetten. Maar het KLPD weet bijvoorbeeld als geen ander hoe het een researchteam snel moet samenstellen.' De truc is, meent Van der Varst, om het voorwaarden scheppende werk te doen, voordat er sprake is van het oprichten van een organisatie. 'Er kan al een inventarisatie zijn gemaakt voor huisvesting. Er kunnen al afspraken worden gemaakt voor de voorwaarden voor het personeel. Ook kan er een *pool* worden samengesteld waaruit de juiste mensen aangetrokken kunnen worden en er kunnen al budgettaire afspraken worden gemaakt.' In het rapport wordt in dit kader gesproken over de eerste fase van het driefasenmodel. De tweede fase bestaat uit een kerngroep die binnen een paar dagen aan de slag kan met het opbouwen van de organisatie. 'In de derde fase kan men dan echt aan de slag,' aldus Van der Varst. 'Zo kun je veel efficiënter werken.' Dit model is, zo meent Van der Varst, de toekomst voor de rijksoverheid. 'Alles moet veel flexibeler, ook in het bedrijfsleven.'

Terloops hebben de onderzoekers ook gekeken naar de langere termijn. Van der Varst, enthousiast: 'Je zou alle departementen kunnen opheffen en van het rijk een groot concern maken waarbij per kabinetsperiode wordt beslist welke mensen waar ingezet worden.' Dat gaat echter voor velen toch een stap te ver, denkt Van der Varst. 'Als tussenstap zou je het "concern Rijk" alleen voor groepen mensen kunnen gebruiken die je flexibel rijksbreed wil inzetten. Het is een idee dat we onze opdrachtgevers niet wilden onthouden.' < [Vincent Smits]